

یادداشتی تحلیلی از منظر تقریب، حقوق بین‌الملل اسلامی و ژئوپلیتیک منطقه

در یکی از موضع‌گیری‌های کم‌نظیر در ساحت دیپلماسی دینی، شیخ احمد الطیب، شیخ الازهر، طی بیانیه‌ای رسمی که در صفحه فیسبوک به دو زبان عربی و فارسی منتشر شد، حملات مکرر و خشونت‌بار رژیم صهیونیستی به جمهوری اسلامی ایران را به شدت محکوم کرد. این موضع‌گیری صریح و روشن، در شرایطی ایراد شده که منطقه غرب آسیا در آستانه تحولات امنیتی پیچیده‌ای قرار دارد و خطر جنگ فراگیر بیش از هر زمان دیگری احساس می‌شود.

آنچه بیانیه شیخ الازهر را از مواضع معمول فراتر می‌برد، استفاده از ادبیات فقهی-سیاسی صریح و تعهدگرایانه در برابر جنایت‌های رژیم اشغالگر است. ایشان تجاوزات اسرائیل را نه یک حادثه‌ای نظامی، بلکه بخشی از «خشونت سیستماتیک» توصیف می‌کند؛ اصطلاحی که در ادبیات حقوق بشر و حقوق

بین‌الملل اسلامی، ناظر به جنایات مستمر با هدف به‌زانو درآوردن اراده سیاسی و اجتماعی یک ملت است. در تحلیل دینی این موضع، باید توجه داشت که بر اساس اصول قطعی فقه اسلامی، دفاع از مظلوم و مقابله با ظلم، صرفاً نظر از تفاوت‌های مذهبی یا قومی، واجب شرعی است. شیخ الازهر در این بیانیه، با استفاده از همین مبنا، تجاوز به جمهوری اسلامی ایران را به مثابه یک «جرم مشهود» معرفی می‌کند.

از منظر وحدت اسلامی، صدور چنین بیانیه‌ای از سوی بالاترین مرجع اهل سنت در مصر، حامل پیامی روشن برای امت اسلامی است. سکوت نهادهای دینی یا بی‌طرفی در مواجهه با جنایات رژیم صهیونیستی، در عمل می‌تواند به مشروعیت‌بخشی به این رژیم منتهی شود. به همین دلیل، تأکید شیخ الطیب بر اینکه «سکوت جامعه بین‌المللی مشارکت در جرم است»، نشان‌دهنده درک عمیق ایشان از خطر واگرایی امت اسلامی و غفلت از تهدیدهای مشترک است.

از منظر ژئوپلیتیکی نیز تحلیل این موضع‌گیری حائز اهمیت است. رژیم صهیونیستی با بهره‌گیری از خلأهای امنیتی، تلاش دارد وضعیت در مرزهای ایران، عراق، سوریه و لبنان را به یک منازعه منطقه‌ای فراگیر تبدیل کند. هشدار شیخ الازهر نسبت به تلاش برای «شعله‌ور ساختن آتش جنگی که تنها سوداگران خون و سلاح در آن پیروز خواهند شد»، اشاره دقیقی به پروژه‌های فرامنطقه‌ای سلطه‌طلبانه دارد. این هشدار، باید به عنوان فراخوانی برای وحدت راهبردی و دینی بین‌نخبگان جهان اسلام تلقی شود.

بیانیه اخیر شیخ الازهر، گامی مؤثر در راستای بازگشت نهادهای دینی به نقش اصیل خود در هدایت امت، دفاع از مظلوم و مقابله با فتنه‌های سیاسی-نظامی است. اکنون وظیفه نخبگان، علمای مذاهب، و مراکز بین‌المللی اسلامی همچون مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی است که این موضع‌گیری را تقویت کرده، آن را به زبان‌های مختلف بازنشر دهند و با آن به‌عنوان مبنایی برای شکل‌دهی به گفتمان وحدت‌بخش و ضد‌اشغالگری در جهان اسلام بهره گیرند.

نویسنده: امید علی پور

سردبیر سایت های مجمع جهانی تقریب مذاهب

